

GEORGE ENESCU
FESTIVAL

19 septembrie, ora 20.00

Generozitate prin muzică

27 august - 24 septembrie 2023
festivalenescu.ro

Program

MARI ORCHESTRE ALE LUMII

Sala Palatului

ORCHESTRA FILARMONICĂ NAȚIONALĂ A UNGARIEI

CRISTIAN MANDEAL dirijor

SHEKU KANNEH-MASON violoncel

Kodály *Dansurile din Galánta*

Șostakovici Concertul nr. 1 în mi bemol major pentru violoncel și orchestră op. 107

Allegretto / Moderato / Cadenza / Allegro con moto

Pauză (20 de minute)

Enescu Simfonia nr. 2 în la major op. 17

Vivace ma non troppo / Andante giusto / Un poco lento, marziale – Allegro vivace, marziale

Zoltán Kodály (1882-1967): *Dansurile din Galánta*

Piesa a fost compusă în 1933 ca o comandă pentru cea de-a 80-a aniversare a Societății Filarmonice din Budapesta și are ca sursă de inspirație muzica populară din Galánta (acum parte a Slovaciei), unde Kodály a trăit timp de câțiva ani. Pe atunci existau multe formații muzicale alcătuite din țigani care cântau atât muzică populară din mediul rural sau urban cât și de café concert. Majoritatea pieselor folosite sunt în stilul Verbunkos (muzică de recrutare, reclamă pentru militărie) care s-au fixat cu timpul în tradiția populară maghiară. Ciclul cuprinde cinci dansuri tratate pentru orchestră mare, cu un compartiment de percuție extins care asigură culoarea etno. Clarinetul se evidențiază ca înlocuitor al taragotului. Lucrarea, în ansamblu, amintește de structura lent-rapid a muzicii tradiționale Verbunkos și se deschide cu o introducere lentă care evoluează spre o cadența la clarinet. Următoarele patru mișcări de dans rapid adoptă un ritm sincopat caracteristic. Întreaga alcătuire are forma unui rondo cu structură destul de ciudată. Kodály și-a imaginat lucrarea ca pe o „o continuare” a suitei sale pentru pian din 1927 (orchestrată mai târziu), *Dansurile lui Marosszék*.

Dmitri Șostakovici (1906-1979): Concertul nr. 1 în mi bemol major pentru violoncel și orchestră

Concertul pentru violoncel a fost scris de autor în anul 1959 pentru prietenul său, marele violoncelist Mstislav Rostropovici. Lucrarea este considerată una dintre cele mai dificile lucrări pentru violoncel, alături de *Sinfonia Concertante* a lui Serghei Prokofiev, cu care împărtășește anumite trăsături (cum ar fi rolul proeminent al loviturilor izolate de timpan). Șostakovici afirma că „un prim impuls” pentru concertul său se datorează admirației lui pentru acea lucrare.

Prima mișcare începe cu un motiv de patru note, derivat din criptograma muzicală a compozitorului D-S-C-H (re-mi bemol-do-si), având cu ea unele similitudini intervalice. Pe parcursul mișcării, acest motto este continuu distorsionat și remodelat. El se repetă de-a lungul aproape al întregului concert conferind acestui opus o structură ciclică. A doua mișcare, de construcție A B A are o atmosferă elegiacă. Coardele enunță o temă introductivă liniștită care nu va fi însă niciodată cântată de solist. Dialogul instrumentelor conduce spre un punct culminant după care se revine la linia melodică a deschiderii. Violoncelul continuă în flageolete (sunete armonice artificiale), însoțit de celestă, într-o atmosferă eterată ce conduce spre Cadența, care ea singură reprezintă o mișcare în sine. Ea leagă împreună întreaga lucrare, materialele suferind transformări potrivite pentru prefigurarea intensității ritmice a Finalului (atacat fără pauză). Acesta se dezvoltă pe mai multe teme într-un joc contrapunctic elaborat. De asemenea este citată o versiune distorsionată a lui *Suliko*, un cântec preferat de Stalin, folosit de Șostakovici pentru a ironiza sistemului sovietic. Starea de spirit este din nou sumbră, dar frenetică, sporită de timpani și de suflătorii care cântă strident, într-un registru foarte înalt.

Program

Țesătura este complicată dar totuși aerisită, iar prelucrarea temelor pregătește „formula” unificatoare din deschiderea primei mișcări. Ea este repetată obsesiv și concertul se încheie cu șapte lovituri de timpani.

George Enescu (1881-1955): Simfonia nr. 2 în la major op. 17

Simfonia a II-a op.17 în la major ocupă un loc special în creația enesciană și are în același timp o istorie bizară. Conținutul ei, așa cum arăta compozitorul Pascal Bentoiu „se opune de-a dreptul quasi-întregii creații valabile a anilor respectivi (1912-1914) prin ethosul ei fundamental și divers, dar și prin tehnica ei atât de specială... un ethos opus oricărei alunecări spre însingurare, anxietate, deznădejde, absurd, catastrofal”, trenduri care trasau în Europa direcții în cel mai bun caz îndreptate spre exotism, simplitate forțată sau, mai grav, spre trivialitate redimensionată artistic. Simfonia a II-a este un răspuns disjunct la „spiritul timpului”, cu o încredere deplină în Idee, în Om, în iubire și frumos, răspândind o lumină solară generoasă, de o excepțională valoare, încorporată în sunete. Unica audiție în 1915, probabil derutantă din cauza discutabilei calități a orchestrei, l-a determinat pe Enescu să o păstreze într-un sertar pe care nu l-a mai deschis niciodată. După circa un deceniu de la moartea sa, dirijorii curioși, plini de cele mai bune intenții s-au aventurat „să străbată jungla fermecată a partiturii”, pe care același autor-compozitor-encescolog o consideră și o prezintă drept „o mostră extrem de elocventă a incredibilei puteri formative pe care o posedă Enescu”. Printre altele, tema își va reproduce parțial caracterele dar nu va mai reveni nici când identică cu ea însăși, ci va crește mereu în complexitate.

Partea I-a, *Vivace ma non troppo*, evident în formă de sonată, aduce un grup tematic principal care generează atmosfera dominantă de extracție oarecum „romantică”, sensibilă, în timp ce al doilea grup are rezonanțe mai austere, cu intonații care pot fi socotite „mai românești”, cu aer pastoral – totuși foarte mobilă și ea. Dezvoltarea este relativ scurtă și se desfășoară conform dinamismului temelor, în schimb Repriza surprinde din punct de vedere tonal. Coda este deosebit de sobră, de factură camerală, cu participarea unei viole soliste. Parte a II-a, *Andante giusto* este „o pagină de vis”, onirică, în care instrumente soliste deapănă o lungă povestire cu senzația de re-amintire a ceva. Paradoxal, ea este construită tot pe schema unei forme de sonată, adaptată desigur necesităților expresive, îmbinată cu caracterele unui lied dezvoltat. În ce privește Finalul, el se dezlănțuie după o prealabilă și considerabilă Introducere, care este o „rampă de lansare” pentru adevăratul final. Aici se detașează viziunea globală a autorului, în care toate temele și motivele vor circula liber, într-o luminozitate maximă, explozivă, „asemenea unei supernove simfonice”. Forma este tot de sonată peste care se așează o uriașă „vegetație” sonoră. Este de la sine înțeles că toate proporțiile tradiționale ale formei sunt date peste cap. Coda, singură are de aproape de trei ori întinderea Reprizei! Conflictualitatea inclusă în paginile acestei simfonii, ethosul ei special, se vădesc în succesiunea a trei forme de sonată, foarte libere desigur, care dezvăluie fără greș intenția compozitorului de a scrie o mare dramă simfonică.

Corina Bura

Orchestra

Orchestra Filarmonică Națională a Ungariei, una dintre cele mai importante orchestre simfonice din țara sa, și-a sărbătorit centenarul în primăvara anului 2023.

După epocile lui János Ferencsik și Ken-Ichiro Kobayashi, un nou capitol din istoria orchestrei a început în 1997, când Zoltán Kocsis a fost numit director muzical general. În următoarele două decenii, orchestra a interpretat nu numai clasici, ci și lucrări importante care până atunci fuseseră absente din repertoriu. Cu o versatilitate demnă de o orchestră simfonică națională reînființată, au prezentat publicului muzică maghiară din trecutul recent și din prezent, concerte populare de muzică de cameră și evenimente pentru tineri, și au interpretat lucrări de Richard Strauss, Debussy, Schoenberg, Ravel și Rachmaninov în cadrul unor proiecte ambițioase, care au umplut goluri. Opera lui Bartók ocupă un loc important în repertoriul Filarmonicii Naționale, multe interpretări reprezentative fiind înregistrate în seria „Bartók New CD Series”. Concertele sale prezintă soliști și dirijori cu renume mondial, precum și tineri muzicieni maghiari.

Orchestra a păstrat sensibilitatea cu care membrii săi se ascultă și colaborează între ei. Muzicienilor li se permite să strălucească, dar continuă să împartă responsabilitatea pentru colectiv. De asemenea, ei împărtășesc obiectivul de a atinge și de a oferi cel mai înalt nivel de calitate în fiecare spectacol, o ambiție care merge mult mai departe de simpla interpretare perfectă a tuturor notelor.

În urma decesului lui Zoltán Kocsis, Zolt Hamar, laureat al Premiului Liszt, care a lucrat anterior cu orchestra ca prim dirijor permanent, a preluat funcția de director muzical al Filarmonicii Naționale Maghiare din martie 2017 până în august 2020. Din toamna anului 2022 și de la începutul stagiunii jubiliare a orchestrei, muzicienii sunt conduși de noul lor director muzical general, György Vashegyi. Maestrul Vashegyi predă la Academia Liszt din 1992 și este în prezent profesor asociat și director al Grupului de Muzică Veche, care a fost înființat sub conducerea sa în 2010. În semn de recunoaștere a activității sale, a fost distins cu Premiul Liszt în 2008 și Crucea de Cavaler a Ordinului Maghiar de Merit Divizia Civilă în 2015. În 2021, a primit titlul onorific de „Chevalier L'Ordre des Arts et des Lettres” din partea statului francez.

În ultimele decenii, Orchestra Filarmonicii Naționale a Ungariei a susținut peste 350 de concerte în străinătate, precum și turnee în aproximativ 40 de țări. A concertat în cele mai prestigioase săli de concert și festivaluri din lume, printre care Avery Fisher Hall din New York, Suntory Hall din Tokyo, Birmingham Symphony Hall, Megaron din Atena, Alte Oper din Frankfurt, Festivalul Enescu din București, Festivalul Colmar, Festivalul din Insulele Canare și Festivalul Beethoven din Bogota. În 2011, pentru a marca bicentenarul nașterii lui Liszt, orchestra a concertat la Centrul Bozar din Bruxelles și a susținut un concert la Vatican în onoarea Papei Benedict al XVI-lea. Orchestra Filarmonică Națională a Ungariei a efectuat turnee la Bogota, Istanbul, Coreea de Sud, China și Elveția și vizitează în mod regulat Franța, Japonia, Germania, România, Spania, Slovacia și Slovenia. În ianuarie 2023 muzicienii se vor întoarce în Japonia pentru un nou turneu sub bagheta lui Ken-Ichiro Kobayashi.

©Szilvia Csibi

Dirijor

În cei peste 40 de ani de activitate dirijorală neîntreruptă, **Cristian Mandeal** a dirijat atât orchestre din străinătate, cât și din România. Ca Dirijor Principal și Director General al Filarmonicii George Enescu (1991-2009) a ridicat nivelul acesteia la cote înalte, lăsând în urmă o instituție-etalon pentru România. Alături de aceasta, a susținut peste 30 de turnee atât în Europa, cât și în Asia. A realizat o discografie relevantă printre care integralele lucrărilor de Enescu și Brahms. De-a lungul timpului, a susținut concerte pe plan național și internațional, printre care participarea la toate edițiile Festivalului Enescu. Ca invitat, a dirijat sute de concerte alături de zeci de orchestre, pe 4 continente, în 35 de țări și 31 de capitale. A participat la festivaluri internaționale de prestigiu în compania celor mai renumiți soliști ai contemporaneității. A fost Director Artistic al Orchestrei Israelului de Nord – Haifa (1999-2002) și al Orchestrei Naționale Bască – San Sebastian (2001-2008), Dirijor Permanent al Orchestrei Haydn din Bolzano e Trento (2000-2003), Dirijor Oaspete Principal al Orchestrei Hallé Manchester (2003-2008) – primul deținător al acestui titlu în întreaga existență de 150 de ani a acestei orchestre, al Filarmonicii din Belgrad (stagiunea 2006/2007) și al Filarmonicii din Copenhaga (2006 – prezent). Cristian Mandeal a dirijat peste 60 de prime audiții absolute. În special ale compozitorilor români, dar și străini, o parte dintre acestea fiindu-i dedicate. Este un promotor al lui George Enescu, programându-i muzica pe toate meridianele. Printre altele, a realizat opera *Oedipe* în primă audiție britanică (Festivalul de la Edinburgh 2002) și italiană (Teatro Lirico di Cagliari 2005). Din 2008 este Președintele Societății George Enescu din Londra. Un proiect de mare interes în ultima perioadă de activitate a lui Cristian Mandeal îl reprezintă colaborarea cu Orchestra Română de Tineret pe care o cultivă, educă și dirijează constant începând din 2008.

©Virgil Oprina

Carierea și performanțele violoncelistului **Sheku Kanneh-Mason** se întind pe tot globul. Fie că interpretează pentru copii într-o sală de școală, într-un club underground sau în cele mai importante săli de concert din lume, misiunea sa este de a face muzica accesibilă tuturor. După ce a câștigat concursul BBC Young Musician în 2016, concertul susținut de Sheku la nunta Ducelui și Ducesei de Sussex la Castelul Windsor în 2018 a fost urmărit de două miliarde de oameni din întreaga lume.

Printre cele mai importante proiecte ale stagiunii 2023/24 se numără „Last Night of the Proms” cu BBC Symphony și Marin Alsop, concerte cu Filarmonica din Los Angeles, Orchestra din Paris, Orchestra Națională a Spaniei, Orchestra Simfonică Națională a Irlandei, Orchestra Filarmonică din Oslo, Orchestra Simfonică din Chicago, Orchestra Simfonică Gävle, Filarmonica Regală din Liverpool, Filarmonica Regală în turneu în Germania, Orchestra Simfonică din Cincinnati, Orchestra Filarmonică din New York, Orchestrele Simfonice din Detroit și San Francisco. Împreună

cu sora sa, Isata, apare în recitaluri în Japonia, Singapore și Coreea de Sud, pe lângă un amplu turneu european de recitaluri. Sheku Kanneh-Mason va susține, de asemenea, o serie de recitaluri în duo cu chitaristul Plínio Fernandes și își va continua turneul de recitaluri pentru violoncel solo în SUA și Canada. Se întoarce în Antigua, unde are legături de familie, ca ambasador al Orchestrei Simfonice de Tineret din Antigua și Barbuda. De la debutul său din 2017, a concertat în fiecare vară la BBC Proms, inclusiv în 2020, când a susținut un recital uluitor alături de sora sa Isata, în fața unui auditoriu gol din cauza pandemiei Covid-19.

Artist al casei de discuri Decca Classics, albumul său din 2022, „Song”, prezintă interpretarea sa înăscută și lirică într-o gamă largă și variată de aranjamente și colaborări. Albumul său din 2020, „Elgar”, a ajuns pe locul 8 în topul general al Official UK Album Chart, devenind astfel primul violoncelist din istorie care ajunge în Top 10 în Marea Britanie. Colecțiile de partituri cu repertoriul său, împreună cu propriile sale aranjamente și compoziții, sunt publicate de Faber.

Sheku Kanneh-Mason este absolvent al Academiei Regale de Muzică din Londra, unde a studiat cu Hannah Roberts, iar în mai 2022 a fost numit Academy’s first Menuhin Visiting Professor of Performance Mentoring. Este ambasador al Fundațiilor pentru Cercetarea Diabetului Juvenil, Future Talent și Music Masters. Sheku Kanneh-Mason a fost numit membru al celui mai excelent Ordin al Imperiului Britanic (MBE) în lista de onoruri de Anul Nou 2020.

Cântă pe un violoncel Matteo Goffriller din 1700, care îi este împrumutat pe termen nelimitat.

©Ollie Ali